

Ткачук Ольга Миколаївна
студентка 5 курсу історичного факультету
Житомирського державного університету імені Івана Франка
науковий керівник: к.ю.н., доцент **Рудницька О. П.**

Кримінологічна характеристика злочинності неповнолітніх

Злочинність неповнолітніх була і залишається однією з найбільш актуальних соціально-правових проблем у нашому суспільстві. Негативні тенденції правопорушень серед неповнолітніх є надзвичайно гострою проблемою в державі. Злочинність підлітків є своєрідним показником загальної злочинності та відображає рівень моральної культури суспільства. На сьогодні коефіцієнт злочинної активності неповнолітніх залишається досить високим.

Процес розбудови та оновлення країни супроводжується об'єктивними труднощами. Як наслідок негативному впливу піддаються найменш захищені верстви населення – діти. Серед них найбільше занепокоєння викликає підліткова вікова група. Саме психологічні, особистісні та психофізіологічні особливості підлітків часто виявляються основними причинами злочинності. У цьому віці у них ще не сформовані, або на недостатньому рівні сформовані, світогляд, соціальні цінності та орієнтації.

В межах цієї статті поставлено за мету охарактеризувати кримінологічні особливості та основні чинники формування злочинності неповнолітніх.

Науковий інтерес до злочинності в середовищі неповнолітніх максимально високий, однак, не дивлячись на дослідження, що проводяться в цій галузі, досі немає єдиної думки щодо того, чи можливо спрогнозувати злочинну поведінку на більш ранніх етапах розвитку, які повинні бути заходи впливу на них. Це все пов'язано зі складністю і багатогранністю досліджуваного явища, яке вимагає комплексного і всебічного вивчення.

Злочинність – історично перехідне, змінне, соціально-правове явище, що являє собою сукупність усіх скоєних в державі злочинів за певний період часу. Характерними рисами злочинів неповнолітніх стають насильство і жорстокість. Відзначається зростання злочинів, скоєних неповнолітніми як чоловічої, так і жіночої статі в зв'язку з пияцтвом, токсикоманією та наркоманією: кожен п'ятий злочин скоюється неповнолітніми в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння. При вивченні злочинності неповнолітніх висувається проблема особистості злочинця. Успіх профілактичної діяльності органів внутрішніх справ багато в чому залежить від того, наскільки всебічно і глибоко вивчена особистість неповнолітнього злочинця.

Головне при розгляді особистості неповнолітнього злочинця – вік, з яким пов'язані певні біологічні, психологічні і психічні зміни в структурі особистості. Крім хронологічного віку, розрізняють вік психологічний, педагогічний і фізичний, причому всі вони між собою не збігаються, що призводить до внутрішніх конфліктів особистості, які можуть мати криміногенний характер.

Загальні закономірності підліткового віку проявляють себе через індивідуальні варіації, які залежать не тільки від навколишнього середовища і умов виховання, але і від особливостей особистості. Визначаючи вікові особливості злочинців, кримінологи зазвичай ділять неповнолітніх на наступні групи: 14-15 років – підлітково-малолітня група; 16-17 років – неповнолітні.

Серед неповнолітніх злочинців переважають особи чоловічої статі. Це пояснюється перш за все відмінністю гендерних соціальних зв'язків із середовищем, в якому розвивається особистість, умов морального формування особистості, переважанням серед неповнолітніх правопорушників тощо [1].

З кримінологічної точки зору, особливе значення має вивчення сімейного стану неповнолітніх злочинців. Це цілком зрозуміло, бо в сім'ї формуються соціальнозначущі якості особистості. Дослідження показують, що понад дві третини неповнолітніх злочинців виховувалися в сім'ях, де постійно були присутні сварки, скандали, взаємні образи, пияцтво і розпуста.

Кожного восьмого - десятого злочинця, який став на злочинний шлях у ранньому віці, в пияцтво і вчинення злочинів залучали батьки, старші брати, близькі родичі. Крім того, неблагополучна сім'я негативно впливає не тільки на власних членів, а й на інших підлітків, з якими дружать їхні діти.

Характерні особливості має і коло спілкування неповнолітніх правопорушників. В основному його складають раніше судимі, які зловживають спиртними напоями, наркотиками тощо. Особливою є і проблема дозвілля. Вільного часу у неповнолітніх правопорушників в два-три рази більше, ніж у їх законслухняних однолітків. У той же час, згідно з результатами окремих досліджень, у міру збільшення вільного часу інтереси підлітків деформуються і набувають негативний відтінок. Більш того, чим більше вільного часу, тим вище ймовірність скоєння правопорушень.

Як для розуміння кримінологічної характеристики, так і для профілактики злочинів неповнолітніх дуже важливим є розуміння чотирьох основних типів неповнолітніх злочинців:

1. Випадковий. Підліток, який є цілком слухняним і позитивним, потрапивши в особливу ситуацію, у силу випадкового збігу обставин, легковажності і неготовності до опору, здійснює протиправне діяння.

2. Нестійкий. Підліток потрапляє у відповідну ситуацію і через свою нестійку позицію скоює злочин.

3. Негативний. У підлітків цього типу переважає негативна спрямованість особистості, що недосягла рівня сталої переваги злочинної поведінки над іншими.

4. Злісний. Такий підліток має стійку домінуючу антисуспільну спрямованість особистості, яка зумовлена всією поведінкою цієї особи.

Отже, злочинність неповнолітніх – багатофакторний, важко досліджуваний феномен, що потребує все більшої уваги дослідників через деструктивні процеси в соціумі, кризи більшості соціальних інститутів, внаслідок чого здебільшого страждають найменш захищені члени суспільства – діти. Потрібно посилити відповідальність і контроль дорослих за поведінкою дітей, посилити контроль за неблагополучними сім'ями, особливо звернути увагу на розвиток дітей, слідкувати за моральним станом неповнолітніх, збільшити кількість та якість профілактичних заходів з попередження злочинності неповнолітніх.

Список використаних джерел та літератури:

1. Юридична психологія : підручник / Д. О. Александров [та ін.] ; заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсєєв. К. : КНТ, 2007. 359 с.